

Reisverhaal Suriname 2014

11 oktober 2014 – 30 oktober 2014

Piet Buitendijk

versie: 20 maart 2015

Dag 2 – 12 oktober 2014 – Paramaribo – Matapica

Met een busje vertrekken we met z'n veertien naar de fietsenverhuurder “Fietsen in Suriname”, gevestigd op het terrein van hotel-restaurant “Zus en Zo”. We halen hier de fietsen op voor de tweedaagse fietstocht naar Matapica. Er ontstaat een hele discussie of we nou wel of niet fietstassen krijgen en of die nou wel of niet bij de prijs inbegrepen zijn. Het wordt door de organisatie opgelost door geen fietstassen te verstrekken, maar de noodzakelijke hangmatten en klamboes met een busje af te leveren bij de aanlegplaats van de boot die we aan het eind van de middag zullen gaan nemen. Na de nodige waarschuwingen over het links rijden door de reisbegeleider Harvey stappen we voor het eerst op de fiets in dit verkeersluwe deel van Paramaribo. De start van de tocht gaat heel rustig, want we stoppen eerst een aantal keren bij achtereenvolgens een pinautomaat die leeg is, een pinautomaat die het wel doet, een supermarkt om water te kopen en een supermarkt om muggenspray te kopen. Dan maken we nog de nodige fotostops bij pittoreske vissersboten en de woning van de Nederlandse ambassadeur. Het doel voor vandaag is de Matapica kreek en daarvoor moeten we tweemaal een rivier oversteken. De eerste oversteek is over de brede Surinamerivier. Bij de aanlegsteiger zetten we met de hulp van de bootman de fietsen in het voorste gedeelte van de tentboot, een ritueel dat we de komende dagen meerdere malen zullen meemaken.

Aan de andere oever van de Surinamerivier stappen we weer op de fiets. Na een stop bij oude en haast vervallen plantage arbeiderswoningen komen we aan bij het eerste doel van vandaag, het Fort Nieuw Amsterdam. Op dit schiereiland in de vorm van een pentagram zien we de oude kanonnen en de houten commandeurswoning oorspronkelijk gebouwd in 1750 en daarmee is het een van de oudste gebouwen in Suriname. Door de ouderdom is de woning sterk vervallen is,

maar nu wordt er volop aan gewerkt voor de restauratie. We vragen ons af wanneer het klaar zal zijn, op het bord staat wel trots wanneer het project gestart is, maar niet het jaartal dat het klaar zou moeten zijn. Een niet te missen attractie is een bezoek aan het openluchtmuseum binnen de muren van het fort. Onder andere zien we hier het kruithuis en de gevangenis. Hier in deze gevangenis is nu een kleine tentoonstelling ingericht over de slavernij, met schokkende verhalen en een fotovergelijking tussen Paramaribo rond 1950 en in 2010. Het is eigenlijk nog vroeg op de dag en in een cafetaria bij de gevangenis vinden we de koffie waar iedereen op wachtte.

We fietsen verder en komen bij het punt waar de Surinamerivier en de Commewijnerivier samenvloeien. Inderdaad, midden op de grote watervlakte zie je een kleurverschil in het water. Volgens de goed geïnformeerde gids en alweter Harvey is daar op dat punt een heftige beweging van water met onderstromen en bovenstromen van de twee samenkomende rivieren. We zijn dus nu vlak bij die Commewijnerivier aangekomen en die moeten we ook oversteken met de

veerbootjes die klaarliggen bij de oever. Zo komen we tegen lunchtijd aan in Leonsberg. Hier parkeren we de fiets en Harvey leidt ons naar een terras met uitzicht op de wijde rivier. Hier ontmoeten we ook voor het eerst Edmund, de kok die ons vandaag en ook nog vele komende dagen zal voederen.

Het is hier tropisch warm en het zal zo'n 35 graden zijn. Als de middag al flink op weg is, wandelen we te voet enkele honderden meters naar een brug over een kreekje waar vijf bootjes op ons liggen te wachten. Het zijn kleine rode bootjes met weinig diepgang en ze bieden plaats aan drie tot vier personen. Naar gelang het gewicht van de personen worden we verdeeld over de bootjes. We gaan een tocht maken door het Matapica natuurgebied en zullen na dit tochtje eindigen op het verlaten strand van Matapica. Maar eerst

varen we door de fraaie natuur van de Matapica zwamp. De tocht gaat over rimpelloze kanalen, omzoomt met een groene muur van dichte begroeiing en kleurige bloemen. Onze bootjes varen op een gepaste afstand rustig achterelkaar aan. Spannend wordt het als de motorist opeens aanzet tot volle vaart en we verderop in het kanaal iets vreemds zien opdoemen. Het lijkt wel een barricade of een dam in het kanaal.

Als de boot met razende motor dichterbij komt zie ik het, het is een glijhelling over een dam waar we overheen moeten. Halverwege de helling komt de boot toch tot stilstand en om verder te komen moeten we uitstappen en meehelpen. Met z'n allen aan weerskanten trekken we de boot over de modderige houten helling en laten hem dan aan de andere kant van de dam in het water glijden. De andere vier boten volgen nog en er worden veel foto's gemaakt van dit spektakel.

Aan de andere kant van de dam is de natuur nog fraaier dan ervoor. Na een bocht in het kanaal openbaart zich een groot meer. Het wateroppervlak is nog rimpelloos glad en het weerspiegelt de begroeiing aan de oever. De talloze witte waterlelies en de blauwe lucht met witte wolkjes maken het plaatje af. We varen rustig verder door de kanalen van de kreek met nu een mangrove begroeiing. Het is warm in de boot, we zitten in de volle zon, maar toch is het jammer als we op het eindpunt zijn. Het kanaal houdt abrupt op en loopt dood tegen een verlaten strand, het strand van Matapica. Het is ondertussen al aan het einde van de middag en de schemering is in aantocht.

Op het strand staat ons onderkomen voor de komende nacht. Het is niets meer dan een afdak op palen. Er is nog een afgescheiden hoekje dat bedoeld is als keuken en verder zijn er nog twee hokjes die bedoeld zijn als toiletten. Verder is er niets, behalve dan heel veel muggen en andere kleine vliegende beestjes. Van begeleider Harvey krijgen we een instructie hoe de hangmatten en klamboes op te hangen. Halverwege de demonstratie blijkt dat de touwtjes om de klamboe te bevestigen niet meegekomen zijn. Na zoeken tussen de spullen van de bootsmannen vindt hij een bosje touw dat bruikbaar is. Veel ruimte onder het afdak om de zestien hangmatten op te hangen is er niet. Er is nauwelijks een halve meter tussen de matten. Enkele tientallen meters verderop, richting het strand, staat nog een vervallen bouwsel dat bedoeld lijkt om hangmatten op te hangen. Ik besluit als enige om mijn hangmat met klamboe daar op te gaan hangen. Het lijkt mij beter omdat je dan niet zo strak tussen de anderen in ligt en omdat er meer wind staat en dat is dan gunstig tegen de muggen. En verder kan ik dan geen last hebben van gesnurk van de anderen. Verder is er op dit strand niets te doen. In het schildpaddenseizoen zou je op zoek kunnen gaan naar eieren leggende schildpadden of naar de nesten die met stokjes zouden worden aangegeven. Maar het is nu maanden na het broedseizoen. Verder is het vandaag opkomende vloed en het strand wordt steeds smaller. Omdat het bovendien ook snel donker wordt, is een strandwandeling ook niet aan te raden.

Na het avondeten aan de picknicktafels die pal naast de hangmatten staan, is er een 'kaaimannentocht' beloofd. We gaan de boten weer in, die nu lampen aan boord hebben. Het doel is het vinden van en kijken naar kaaimannen. De tocht in de bootjes is sensationeel, het lijkt op een pretparkattractie. De boot vaart heel rustig over het rimpelloze water van de kanalen in het moerasgebied. De zoeklampen van de boot geven een spookachtige sfeer. Die mystieke sfeer wordt

nog versterkt door de zwermen overvliegende vleermuizen. Al snel zien we ergens in het donker, kleine vurig rode puntjes oplichten in het licht van de zoeklampen. De bootsman gaat met opgerolde broekspijpen het water in om de gesignaleerde kaaiman te vangen. Het gebeurt op enkele tientallen meters afstand, wat er daar precies gebeurd is niet goed te volgen vanuit de boot. Enigszins trots komt de bootsman terug met een kleine kaaiman van zo'n vijftig centimeter lang. De gevaarlijke bek is dichtgebonden met een elastiekje. Het beest beweegt nauwelijks, het spartelt niet, alleen de oogjes draaien een beetje. De kaaiman wordt geshowd bij alle drie de boten en als je wil mag je het reptiel vasthouden. Niemand wil dat en we spreken gezamenlijk de wens uit dat het dier zo snel mogelijk wordt losgelaten. Als de kaaiman van het elastiekje om de snuit wordt bevrijdt en teruggezet wordt in het water is het dier heel snel verdwenen.

Bij ons blijft toch een beetje het gevoel hangen dat deze vertoning voorbereid is. Misschien hebben ze overdag al een kaaiman gevangen en vast gebonden. Hebben we er 's avonds daarom al zo snel een gevonden? Snel na de vrijlating keren we terug naar het hangmattenkamp, waar iedereen vroeg zijn hangmat in kruipt. Op mijn afgelegen plek stap ik ook in mijn mat, maar val bijna direct een halve meter omlaag omdat ik toch een van de knopen niet goed gemaakt had. Die knoop is snel hersteld en als ik in mijn mat lig, dan zorgt de zeewind voor een lichte schommeling van mijn hangmat. Toch hoor ik steeds de muggen en andere insecten om mij heen zoemen. Het is niet duidelijk of die muggen nu in mijn klamboe zoemen of juist rondom mijn klamboe vliegen. Door het gezoem en door de onrust kan ik de slaap niet vatten. Als ik om twee uur 's nachts nog niet slaap, besluit ik om even aan het strand te gaan zitten. Hier hoor ik ook de beesten om me heen zoemen. Zittend op een zandheuvel ben ik steeds bezig om me heen te slaan naar onzichtbare insecten. Dan maar weer in de hangmat onder de klamboe. Maar zeker weten dat die helemaal dicht is voor insecten weet ik niet, daarvoor had ik de juiste knopen moeten leggen. Al piekerend en denkend aan al die komende nachten die we ook in deze hangmatten moeten doorbrengen, overweeg ik om het vliegticket in te gaan ruilen voor een zo snel mogelijke vlucht terug naar Nederland.

Om drie uur 's nachts houd ik het het meer uit in mijn hangmat en besluit de verdere nacht door te brengen zittend aan de picknicktafels. Daar ga ik zitten, het hoofd rustend op de tafel en dommel verder tot zes uur in de ochtend, totdat de anderen wakker worden.

Deze kampeerplaats aan het strand van Matapica beschouw ik als de slechtste overnachtingsplek van de hele reis. Er was geen bruikbaar water om je zelf enigszins op te frissen. Het spoelwater voor het toilet was het vieze bruine water uit de kreek. Het enige water kwam uit de kleine flesjes drinkwater van 0.35 liter. Bovendien was er behalve de overnachting op deze plaats niets te doen, behalve een constant gevecht tegen de muggen.

Dag 3 – 13 oktober 2014 – Van Matapica naar Paramaribo

Het is deze ochtend moeilijk op gang komen. Niet alleen ik heb slecht geslapen maar ook de andere die wel in de hangmat zijn gebleven hadden een betere nachtrust verwacht. Er is hier in dit verlaten oord geen schoon water om je beetje op te frissen. Bij de toiletten staat een ton, maar daarin zit vies bruin water. Na een moeilijke nacht met nauwelijks slaap en zonder water voor een opfrisbeurt, terwijl de warme zon al snel aan de hemel klimt en het overal jeukt voel je je niet prettig. Aan het ontbijt wordt daarom niet veel tijd besteed. Kok Edmund serveert gekookte eieren bij het verpakte fabrieksbrood en dat is het dan. We pakken snel in en maken een 'treintje' om alle dozen, kratten en bagage snel de boten in te krijgen.

Maar, de tocht door de kanalen van het moerasgebied lijkt op de terugweg nog mooier dan gisteren op de heenweg. Misschien staat op deze vroege ochtend de zon anders, waardoor het licht mooier valt, of misschien hebben we nu meer oog voor de schoonheid van deze natuur dan na de vermoeienissen van de fietstocht gisteren. Op mij maken de weidse waterplassen de meeste indruk. De oeverbegroeiing weerspiegelt in het gladde wateroppervlak dat getooid is met groene waterlelies en hun witte bloemen. Op verzoek stopt de

motorist om foto's te kunnen maken van de mooiste composities van waterlelies. Als we bijna bij het beginpunt zijn, vlakbij de plaats Leonsberg, dan moeten we weer met de boten de glijhelling over. Het is minder spectaculair als gisteren, we wennen er aan.

Aangekomen in Leonsberg wandelen we richting de plantage Frederiksdorp, een wandeling van een kwartier. Onderweg zien we een watersluis waarmee de bevoeiing in het plantagegebied gereguleerd wordt. Via een achteringang betreden we het terrein van de plantage Frederiksdorp, zo ongeveer bij de voormalige opzichterwoning steken we een droogstaande greppel over. Die opzichterwoning is nu keurig gerestaureerd en is nu te huur als een luxe verblijf voor grote groepen. De Nederlands eigenaar, de heer Ton Hagemeijer, scharrelt rond in de buurt, blijkbaar verwacht hij ons. Al vanuit de verte herken ik deze meneer nog van mijn bezoek tien jaar geleden. Langzaam keuvelend lopen we over het goed onderhouden landgoed naar het hoofdgebouw. Dat gebouw, nu in gebruik als restaurant, herken ik nog van tien jaar geleden. In het bijzonder herinner ik mij de geweldige lunch bereid door mevrouw Hagemeijer. Nu drinken we daar op het overdekte terras een uitstekende en zelf gebottelde grapefruitsap. Er lijkt niet veel veranderd te zijn op de plantage, die nu in gebruik is als luxe gastenverblijf, vergeleken met tien jaar geleden. Het enige verschil is dat de restauratie nu geheel klaar is en tien jaar geleden bijna klaar.

De lunch gebruiken we deze middag weer op het zelfde overdekte terras aan de rivier, waar kok Edmund weer zijn best gedaan heeft, samen met de dames uit de keuken van het restaurantje dat naast dit terras ligt. Na een dag staan de fietsen nog steeds op de plek in de schaduw waar we ze gisteren gestald hebben en we gaan per fiets op weg richting de legendarische Marienburg

plantage. Hier voor steken we weer net als gisteren met een pendelbootje de Commewijnerivier over.

De volgende stop is de suikerrietverwerkingsfabriek de Marienburg. In 1882 werden vijf plantages samengevoegd en werd een spoorlijn aangelegd om het suikerriet naar de nieuwe fabriek te vervoeren. Marienburg was een groot, goed georganiseerd bedrijf dat aanvankelijk ook succesvol was. Onvrede met de lage lonen leidde echter in 1902 tot een opstand onder de Javaanse en Hindoestaanse contractarbeiders. Na de moeilijke crisisjaren en de oorlogsperiode veerde Suriname's grootste bedrijf weer op door een distilleerderij toe te voegen voor de rum. De productie werd in 1966 stopgezet, suiker wordt nu voor veel geld ingevoerd. Na deze jaren is de leegstaande fabriek zwaar in verval geraakt.

Bij het hernieuwde bezoek aan de vervallen fabriek van de plantage Marienburg zie ik wel een heel groot verschil met tien jaar geleden. Nu is de suikerrietpershal volledig gesloopt, terwijl die bij het vorige bezoek er nog volledig stond. Wel groeide er binnen in de hal al een stukje oerwoud en was men bezig de hal te ontmantelen. Nu is de hal volledig gesloopt, vanwege het instortingsgevaar. Gelukkig is nog de zwaar verroestte machinerie van de suikerrietpers te zien die nu in de open lucht staat. Opvallend zijn de zware manshoge

tandwielen, ze hangen wat scheef want het koper van de lagers is er uitgesloopt. Leuk detail is dat er nog op te lezen valt dat deze machines gemaakt zijn in 1921, door "Werkspoor" te Amsterdam.

Op de fiets leggen we de resterende kilometers terug naar Paramaribo af. Terugkijkend op een mooie fietstocht, waarbij we de slapeloze nacht maar vergeten, leveren we de fietsen weer in bij "Fietsen in Paramaribo", gelegen op het zelfde terrein als hotel-restaurant "Zus & Zo". Een busje van de organisatie brengt ons weer naar het hotel aan de Keizerstraat terug.

Deze avond ben ik van plan in de stad te gaan eten. Er zijn geen afspraken met de groep gemaakt om gezamenlijk ergens heen te gaan, dus ik was van plan om maar weer eens naar 't Vat te wandelen. Net als ik wil vertrekken, zo rond zeven uur 's avonds, valt het mij op dat ik een donderend geraas hoor. Mijn kamer heeft nauwelijks uitzicht naar buiten en ik nam eerst aan dat het de fontein in het binnenzwembad waren. Als ik op de gang kom, dan blijkt het geraas het kletteren van een flinke regenbui op de glazen dakkoepels van het hotel. Het blijkt ook nog flink te onweren en het is flink donker buiten. Ik besluit mij niet te wagen aan de wandeling van twintig minuten naar 't Vat, dwars door deze tropische regenbui, maar in plaats daarvan te gaan eten in het hotelrestaurant. Gelukkig krijg ik hier nog aangenaam gezelschap van twee medereizigers.

Dag 4 – 14 oktober 2014 – Een vrije dag

Op mijn programma voor deze vrije dag staat nog een gesprek bij Sky Radio over het contract en met name over mijn doelstellingen. Die afspraak staat pas in de middag om twee uur en omdat die fiets die ik de afgelopen twee dagen gehuurd heb goed bevallen is, besluit ik ook voor vandaag die zelfde fiets voor nog een dag te huren. Dan kan ik in de middag ook op de fiets naar Sky, in plaats van weer met een taxi te gaan. Daarom wandel ik deze ochtend vanuit het hotel in zo'n twintig minuten naar de fietsenverhuurder bij Zus & Zo. Onderweg stop ik bij de 'houten Kathedraal' en bezichtig kort het interieur dat ook geheel van hout gemaakt is. Op voorstel van een van de reisgenoten kies ik als doel voor deze ochtend het plaatsje Domburg. Mijn ANWB boekje noemt die route ook, maar omschrijft het als een volledige dagtocht. Omdat ik rond één uur weer terug in het hotel wil zijn, vermoed ik dat het niet mogelijk is om de route af te maken. Ik zal wel zien hoe ver ik kom. Als het met de tijd te krap wordt, dan keer ik om.

Links rijdend in het drukke verkeer van het centrum ga ik de stad Paramaribo uit in zuidelijke richting. Iets buiten het echte centrum ontdek ik zelfs een fietspad. Hoewel ik het te laat ontdek, toeterende auto's maken mij duidelijk dat ik als fietser op hun rijweg rijd. Dan pas zie ik het fietspad, bestraat met rode klinkers. Na de brug over de Surinamerivier ga ik links af en de omgeving wordt landelijker. Meteen houdt het fietspad ook op. Wat er overblijft is een smalle asfaltweg die ik als fietser moet delen met gematigd autoverkeer in beide richtingen. Eerst gaat de weg nog langs industrie, zoals het bedrijf "Staatsolie". Dan wordt het landelijker en groener. Links zie ik regelmatig iets van de Surinamerivier. Het valt mij op dat er veel "supermarkets" langs de weg zijn, meestal met een Chinese naam van de eigenaar er op. Gezien de tijd moet ik in het plaatsje Boxel omkeren, ik ben dan nog zo'n vijf tot tien kilometers voor het oorspronkelijke einddoel Domburg. Het blijft een schatting, want kilometeraanduidingen zijn er niet te vinden langs deze weg. De terugweg fiets ik bewust wat sneller om zeker te weten dat ik in het hotel nog wat tijd overhoud om mij op te frissen voor het vervolg op het sollicitatiegesprek. De temperatuur ligt ver boven de dertig graden en op deze weg is er geen schaduw. Pas als ik weer vlakbij Paramaribo ben, stop ik even bij een Supermarket voor een snel broodje en een extra fles water. Druipend van het zweet bereik ik het hotel in de Keizerstraat. Daar blijkt dan als ik mijn e-mail bekijk dat men bij Sky-Radio de afspraak naar half vier verzet heeft. Jammer dat ik dat nu pas weet, anders had ik toch nog door kunnen fietsen naar Domburg. Het geeft mij de tijd om in de stad nog een tosti te gaan eten bij een cafetaria met terras in de schaduw, voordat ik opnieuw op de fiets stap richting de wijk Flora in het westelijk deel van Paramaribo.

Tot nu toe had ik de rit naar Sky-Radio steeds per taxi gedaan. Nu met de fiets moet ik goed op het links rijdende verkeer letten en regelmatig op de kaart kijken. Het lukt om ruim op tijd op de afspraak te verschijnen. Mijn gesprekspartner, meneer Faiq Lall Mohamed is nog bezig als presentator in het radioprogramma. Het is vandaag zijn beurt om de dagelijkse 'phone-in' te presenteren over een actueel onderwerp. Samen met Mevrouw Zurina en meneer Faiq spreek ik over een planning van mijn toekomstig werk. Ik lever een kopie van mijn paspoort in en de beslissing om dit werk te gaan doen is genomen, er lijkt geen weg terug meer te zijn.

Het is nog stevig doortrappen om de fiets voor vijf uur bij de verhuurder te krijgen, want die sluit om die tijd. Onderweg kom ik een-richting verkeerswegen tegen, daar had ik geen rekening mee gehouden. De route terug moet ik improviseren en duurt dan ook langer. Net iets na vijf uur bereik ik hijgend de fietsenverhuurder. Gelukkig kan ik de fiets nog inleveren en krijg ik mijn vijftig euro borgsom terug. Was ik te laat geweest dan had het inleveren pas morgen gekund en dat zou dan lastig zijn omdat we vroeg uit het hotel moeten vertrekken.

Deze avond eet ik weer eens bij 't Vat, het restaurant met groot buitenterras waar veel Nederlanders en tijdelijke Nederlandse werknemers komen. Helaas vind ik er vanavond geen gesprekspartners. 's Avonds in het hotel maak ik mijn bagage klaar voor het vertrek van morgen. Want vanaf morgen gaan we echt voor twee weken de jungle in.

Dag 5 – 15 oktober 2014 – Van Paramaribo naar Nieuw Nickerie

Met een busje vertrekt ons gezelschap richting het westen, met als bestemming voor vandaag de plaats Nieuw Nickerie. We rijden de stad uit via de lange Commissaris Weytingh weg. Ter hoogte van nummer 427 zie ik de 'On-Air' bus van Sky-Radio geparkeerd staan in een bomenrijke tuin. De eerste stop is in het plaatsje Groningen. Vergeleken met tien jaar geleden mis ik de interessante rondleiding door het dorpje die we toen mochten meemaken. Ik mis het zwembad op het grote plein en ook de gevangenis lijkt niet meer te bestaan.

Door het plantagegebied rijden we het district Coronie binnen en gaan stoppen voor een lunch in het plaatsje Totness. Opvallend vind ik hier de strak gebouwde huizen en houten kerken in pastel kleuren. Bij het monument voor de afschaffing van slavernij in 1873 maken we foto's van dit kleurige standbeeld. Bij het restaurantje van Amalia, waar de lunchen met rijst en kip, ontmoeten we een Nederlandse dame die van plan is zich te gaan vestigen in Suriname. Nu is ze op zoek naar een huis en bezoekt alle mogelijke plaatsen omdat ze nog niet kan besluiten. Bij het horen van haar verhaal moet ik aan mijn eigen plannen denken.

Bij de stop in Wageningen zien we de vervallen gebouwen van de SML, de Stichting voor Mechanische Landbouw. De half ingestorte gebouwen zijn overwoekerd door gras en onkruid. Er staat een bord met de mededeling dat de gebouwen gesloopt zullen worden, het project heeft een looptijd van drie maanden. Er staat helaas niet bij wanneer er begonnen wordt. Voor de ruïnes van de SML staat het monument van de slavin Alida met de afgehakte borst, een standbeeld ter nagedachtenis van de afschaffing van de slavernij. Fotografen gaan door de knieën om het bijna zwarte beeld van de vrouw mooi uit te laten komen tegen de door groen overwoekerde gebouwen van de SML.

Verder naar het westen wordt het landschap steeds vlakker en kaler. Het aantal rijstvelden dat we passeren met de bus neemt toe. Dat betekent dat we vlakbij de grote plaats Nieuw Nickerie zijn, waar we zullen overnachten. Het Concord hotel is gelegen in het centrum en heel eenvoudig. Voldoende voor één nacht maar niet te vergelijken met het hotel in Paramaribo. Het avondeten doen we eenvoudig in het hotelrestaurant en dan snel naar bed, naar de gehorige kamers met krakende bedden.

Dag 6 – 16 oktober 2014 – Naar Bigi Pan

Voordat we uit Nieuw Nickerie vertrekken staat er een bezoek aan Manglies, “De rijstfabriek van de Cariben” gepland. Het is een saaie tocht langs hallen en lawaaiige machines. Na de rondleiding weet ik nog steeds niet hoe nu een rijstkorrel in een rijstplantje zit. Nieuw Nickerie kent nog meer hoogtepunten die we volgens het programma moeten afwerken voordat we op de boot verder mogen. In de bus kondigt reisbegeleider Harvey aan dat we naar het Openlucht Crematorium zullen gaan, dan naar de Zeedijk en om de tijd op te vullen een rondje gaan maken over de Centrale Openbare Markt. Dat Openlucht Crematorium kan mij niet echt boeien. We zien de brandstapels en de aula. Ik ben blij als we verder kunnen. Op de Zeedijk denk ik terug aan tien jaar geleden toen ik er ook was. Toen viel mij het foutje op de gedenksteen ter ere van de voltooiing van de dijk op. Er stond toen dat de oplevering van de nieuw aangelegde zeekering op 1 april was. Duidelijk zichtbaar was dit gecorrigeerd naar 2 april. Nu lijkt de hele tekst op de steen moeilijk leesbaar te zijn geworden en ik kan helaas die correctie niet meer terugvinden. De Hindoetempel die er pal achterstaat lijkt onveranderd. Het rondje op de Centrale Openbare Markt in het centrum van Nieuw Nickerie vult de tijd tot aan de lunch op. Fotogeniek is de groente- en fruitmarkt. Leuk vind ik de vissers net achter de markt die op een aanlegsteiger in de rivier vissen naar krab. Een zwarte bak met krabben die je recht aankijken levert een leuke foto op. Voor de lunch gaan we wederom naar het Concord hotel, omdat het door Harvey uitgezochte restaurant gesloten blijkt te zijn.

De chauffeur van de bus is gewekt uit zijn middagdutje en met die bus gaan we naar de vertrekplaats van de bootjes naar de Bigi Pan. We maken die tocht met drie kleine platte bootjes, iets breder dan een korjaal en alle drie in de kleur geel. Het is een andere route dan ik tien jaar geleden in de Bigi Pan maakte. Toen vond ik de dagtocht door de Bigi Pan het minst leuke onderdeel van de reis. Ik ben benieuw hoe deze tocht van een hele dag en inclusief een overnachting mij gaat bevalen. Na de eerste kilometer over een brede rivier gevaren te hebben gaan we via een dam het echte Bigi Pan gebied in. De boot moet over die dam getrokken worden. Was dat tien jaar geleden een helling aan weerszijden van de dam, nu ligt er een rollenbank. Het kost minder inspanning om de boot met zijn allen over de dam heen te trekken. We varen nu dan echt in de Bigi Pan en gaan steeds maar rechtuit. Het is een sprookjesachtig mangrove bos en soms moeras aan beide zijden van het kanaal. Het water is modderig en we ruiken de lucht van verrotting. Fotografen schieten de ene na de andere foto bij het zien van de zwermen vogels in de kleuren zwart, wit en rood. Ik kan nooit onthouden hoe die vogels heten. Na een vaartocht van anderhalf uur komt aan het eind van de middag het einde in zicht. We naderen een grote waterplas, dit is de echte Bigi Pan. In de lokale taal betekent dit dan ook 'groot meer'.

We zullen overnachten in een lodge op het water, maar als we met de boot het houten gebouw dat op palen in het water staat naderen, ziet het er gammel en troosteloos uit. Die aanblik wordt versterkt door het slordige dak van golfplaten. Bij aankomst en als we binnenkomen valt het toch wel mee. Het is er knus en de ontvangst door de vrouw van de gids, mevrouw Gerda, is allerhartelijkst. Ze heeft koele Cola en warme kroketten klaarstaan. De gids voor de Bigi Pan is Kashierie, een Surinamer van Javaanse afkomst en

hij praat erg veel. Het is de bedoeling dat we onze hangmatten op de open waranda hangen. Tot mijn vreugde zie ik in de keuken een stapel matrassen liggen. Het blijkt mogelijk om voor de nacht een matras te gebruiken in plaats van een hangmat. Ik ben niet de enige van het reisgezelschap die voor een matras kiest. Op de warande hangen de hangmatten wel erg dicht bij elkaar.

Het is mogelijk om, met bijbetaling, een extra boottocht naar de andere kant van de Bigi Pan te maken. Just door de laagstaande zon is het een prachtige tocht. Dode, witte bomen steken met grillige vormen boven het rimpelloze water uit. Daarom heen velden van groene drijvende vegetatie. De drie gele bootjes varen er langzaam door heen. Juist al die kleuren kunnen prachtige foto's opleveren.

Bij de terugvaart naar de lodge op het water dreigt er onweer, het is bijna helemaal donker en in de verte zien we bliksemschichten. De generator die verstopt staat achter de toiletten, brengt licht en lawaai. Onze hostess, mevrouw Gerda, heeft een voortreffelijke maaltijd gekookt op een houtvuurtje in de keuken. We kunnen kiezen uit rijst, bami, tilapia en snoek. Het is overvloedig en met onze groep van in totaal veertien mensen kunnen we het niet allemaal op krijgen. Na de maaltijd blijven we buiten zitten op de houten banken en de koffie en

ook wat sterkere drank gaat rond. Ik slaap op een matras in de keuken, samen met vier anderen van de groep en het personeel. Na een matige nacht in het vorige hotel slaap ik goed, er waait een frisse wind door de half open keuken. Soms word ik even wakker als er iemand naar het toilet gaat, door het geklapper van de toiletdeur en het gekraak van de planken vloer.

Dag 7 – 17 oktober 2014 – Naar Apura

We ontbijten in de lodge op het water in de Bigi Pan. Op tafel staat slechts brood en acht grote gebakken eieren. Ik ben wat laat en vind slechts nog een klein stukje gebakken ei. Al vroeg stappen we om 8 uur weer de gele bootjes in en maken de tocht over de Bigi Pan naar de smalle kanalen in het moerasgebied. De terugtocht is mooier dan de heenweg, omdat er nog de typische ochtendsfeer hangt en met de ontelbare vroege vogels in de boomtoppen. We zien reigers en witte vogels die opvliegen vanaf hun rustplaats als we dichterbij komen met de boot. Ze vliegen stuk voor stuk op als de boot passeert in de vaargeul. Zo verlaten we het natuurgebied van de Bigi Pan en komen langs de zelfde route weer uit in Nieuw Nickerie.

We stoppen bij een supermarkt voor drinkwater en ijs voor in de koelbox. Via een landelijk gebied rijden we met de bus naar de startplaats voor de volgende boottocht. Het blijkt een scheepswerf te zijn in de monding van de Coratijnrivier waar we op speedboot zullen stappen richting Apura. Gehuld in oranje zwemvesten stappen we in de twee speedboten die ons naar het indianendorp zullen brengen. Het gaat snel, we varen naar schatting zo'n 50km per uur. De ene boot heeft een buitenboordmotor van 225pk, de andere boot heeft slechts 75pk en laten daar nu net de zwaarste personen in zitten. Midden op de brede rivier wordt er gestopt en de zwaarste persoon stapt over in de boot met het meeste vermogen. Zo wordt het snelheidsverschil enigszins opgelost. Na anderhalf uur vaart, windgeklapper en herrie is er gelukkig een stop in de plaats Orellia aan de Guyana zijde van de rivier. Hier pauzeren we met de overgebleven snacks van Gerda, meegegeven in een doos. Nog drie kwartier verder varen en dan zullen we aankomen in het indianendorp Apura.

We komen aan bij de Riverside Lodge in Apura en het lijkt een ruim en gezellig kamp. In principe een hangmattenkamp, maar zijn mogelijkheden om in een kamertje met een bed te slapen. Zo betrek ik een kamertje, samen met Irma en Emmy. Buiten zijn er goede mogelijkheden om zittend te relaxen in de schaduw. Er is zelfs elektrisch licht, er is een toilet, er is een douche, een wasbak en stromend water, maar slechts tot tien uur 's avonds. Dus na tien uur kan het toilet niet meer doorgespoeld worden.

Dag 8 – 18 oktober 2014 – Apura

Gisteren was er onzekerheid over de tijdstippen van de excursies. Er was nauwelijks communicatie mogelijk via de GSM telefoon van reisbegeleider Harvey, omdat er een nieuw 3G of misschien 4G netwerk wordt aangelegd. Na het ontbijt maken we een wandeling door het regenwoud naar een 'kostgrondje'. De origineel geplande gids meldt zich af wegens 'hoge bloeddruk'. Op de een of andere manier vindt Harvey een vervangende gids. Bij één van de huisjes aan de rode zandweg is een zekere meneer Albert bereid ons naar een kostgrondje te gidsen. Het is een wandeling van een half uur door een dicht begroeid en vochtig woud. Opvallend zijn de rode bloemen die we tegenkomen. Na zoeken en ook teruglopen vindt stand-in gids Albert het gezochte kostgrondje. Het is een open plek in het bos, aan de rand van de plek groeien bananenbomen en planten met enorme bladeren. Midden op het kale terrein is het merendeel van de bomen gekapt. Wat rest zijn boomstronken en stapels met de restanten van verbrande bomen. De eigenaar is bezig om het veld vrij van boomstammen te maken. Zoals beloofd zouden we komen helpen. Het wordt een bezigheid van een half uur. We verzamelen met z'n allen de losliggende boomstammen en stapelen ze op. Later zullen ze verbrand worden. Dat geeft ruimte en tegelijk vruchtbare grond. Als we naar ons gevoel genoeg geholpen hebben, wandelen we door het woud terug naar de hoofdweg, maar nu zonder zoeken. Het busje is ondertussen ook aangekomen uit Paramaribo en daarin zit alle bagage die we achtergelaten hadden. Met die bus maken we een kleine excursie naar de Nieuwe Haven bij Apura. Hier zien we de overslag van de houtkap en de steenbrokken waar later graniet van gemaakt wordt. Als laatste herinnering aan de nooit gebruikte spoorlijn staat er een gele locomotief op een stuk treinrails. Die spoorlijn is in de jaren 70 aangelegd, maar na de voltooiing nooit in gebruik genomen.

Na een korte wandeling kunnen we kijken in het gebouw dat gebruikt zou worden als remise en voor het onderhoud aan de treinen. Er staan nu deels gesloopte locomotieven en rollend materieel dat gebruikt is voor de aanleg van de spoorlijn. Nu hebben de vleermuizen bezit genomen van het gebouw. Het ruikt er doordringend naar guano, of te wel vleermuizenpoep.

De geplande boottocht naar de Kaboerikreek geeft problemen. We zouden om vier uur 's middags vertrekken met twee bootjes en twaalf mensen. Helaas komt er maar één bootje, meer dan 6 mensen passen er echt niet in. Een heftige discussie volgt: gaan we wel, gaan we niet. Het bootje vertrekt met maar zes mensen, de rest blijft achter bij de lodge. Net als we met z'n zessen gaan denken over een alternatief programma, keert het bootje al terug. Door pech loopt de motor maar op één cilinder en dat risico wil de bootsman niet lopen. Dus voorlopig zullen we geen bevers en otters zien in de Kaboerikreek. Reisbegeleider Harvey komt met een alternatief programma, hij stelt voor om met de bus naar de 'arme dorpjes' Kuamo en Trio te gaan. Die dorpjes liggen op een afstand van tien minuten rijden met de bus van onze lodge. Uit de uitleg blijkt dat het gereconstrueerde dorpjes uit Zuid Suriname zijn. We zijn de bus nog niet uit, of de tafels met de koopwaar, zoals armbanden, worden neergezet. Ik negeer de verkooptafels en kijk rond in de dorpjes. Het zijn overzichtelijke dorpjes met huisjes van riet op palen en het oogt netjes en ruim door de aangeharkte witte zandgrond.

Als de schemering in valt, nemen we de bus terug naar de lodge waar kok Edmund om acht uur het eten op tafel heeft staan.

Dag 9 – 19 oktober 2014 – Apura – Blanche Marie vallen

Voor vandaag staat er een dagexcursie naar de Blanche Marie watervallen op het programma. We vertrekken niet met twee jeeps, zoals beloofd, maar met een stevige Toyota 4WD mini van en een open pick-up truck. De liefhebbers van stof gaan in de open bak. Het is een rit van anderhalf uur over een stoffige en rode bauxiet weg. We houden de adem in als we in de stofwolken van passerende vrachtwagens terecht komen. Helaas krijgt de pick-up truck een lekke band, maar de chauffeur heeft die lege band snel verwisseld. Na de hobbelige rit van anderhalf uur zien we rechts van de weg een wegwijzer die de richting naar de Blanche Marie vallen aangeeft. Nog vijftien

kilometer te gaan. Het worden wel de moeilijkste vijftien kilometer van de hele rit. Het pad is smal en het is dicht begroeid aan beide zijden. Er kan echt niet meer dan een auto op het pad. Als er een tegenligger zou komen, dan zou dat een groot probleem geven. Behalve door de beperkte breedte is de weg moeilijk begaanbaar door de diepe voren, kuilen en waterplassen. Soms gaat de Toyota 4WD zo schuin dat we bang zijn dat de wagen omkiept. Opeens komt de pick-up truck die vooraan rijdt stil te staan. Onze chauffeur gaat vooruit om te vragen wat er aan de hand is. De accu van de voorste wagen

is leeg, horen we. De chauffeurs lossen dat op door de accu uit de achterste wagen los te schroeven en die dan vijftig meter naar voren te dragen. Met die hulpaccu komt de voorste wagen weer op gang. Alles rijdt weer en we doen zeker een uur over die laatste vijftien kilometer. Voor de entree van het beschermde natuurgebied moeten we 35 SRD betalen bij een mannetje dat toezicht houdt bij een lodge. Op de waranda van deze lodge gebruiken we de meegebrachte lunch. In de kartonnen doos vinden we een maaltijd van bruine bonen, rijst en kip. Kok Edmund heeft weer goed voor ons gezorgd. Na de lunch wandelen we zo'n 900 meter naar de Blanche Marie vallen. Er is in de afgelopen periode weinig regen gevallen, zodat de waterval maar een mager stroompje is. Er is een mogelijkheid tot zwemmen, maar ook daarvoor staat het water laag. De enthousiasten onder ons klauteren omlaag en kunnen tussen de rotsen een beetje zwemmen. Zwemmen is niet mijn favoriet en dan nog alleen in optimaal zwemwater. Ik besluit tot een middagslaapje zittend op een dikke boomstam.

We aanvaarden de terugtocht, maar we rijden nauwelijks of ergens vanonder de Toyota 4WD klinken metalige geluiden. "Oh", zegt de chauffeur, "dat is de transmissie, daar moet olie bij, dat doe ik straks wel op de brug". Ik vraag me af welke brug hij bedoelt, die over een rivier of die in een garage. Met het geratel van onderen rijden we het moeilijke smalle pad terug naar de hoofdweg. Pas als we dan links af slaan en na geruime tijd bij een brug over een rivier aankomen, stopt de karavaan. Deze houten brug bedoelde de chauffeur dus. Hij parkeert midden op de brug en met een

plastic trechter vult hij uit een jerrycan de olie in het differentieel bij. We rijden verder en het kling-klang geluid is verdwenen. De rest van de terugrit is wat saai en de meeste mensen vallen in slaap.

Tegen de avondschemering komen we aan bij de River Lodge en we kunnen meteen weer doorrijden voor de 'culturele dans'. Na gemor en getreuzel, eerst nog dit, dan nog dat en dan nog naar het toilet, komen we om half zeven aan in het dorpje Kuomo waar we gisteren ook al waren. De dansmeisjes staan verkleed ons al op te wachten. We worden het zaaltje ingeleid waar de dans moet gaan plaats vinden, maar het wordt al snel donker en we vragen ons af of we wel iets van de dans zullen zien. Het blijkt dat er iemand onderweg is met benzine voor de lichtmotor maar die chauffeur heeft bandenpech. Nou dan zal het wel niets meer worden met die voorstelling en we besluiten terug te gaan. Want we kunnen ook de kok Edmund niet te lang met het eten laten wachten. De kok verrast ons weer met zijn kookkunst vanuit het hart. We krijgen een stevige soep met gebakken vis, aangevuld met brood en rijst. Na het eten en zowat bij het licht van kaarsen en zaklampen krijgen we de briefing van Harvey voor de dag van morgen. Het belangrijkste onderwerp is dat we weer moeten nadenken hoe we de bagage moet gaan splitsen in een deel dat naar Paramaribo teruggaat en een deel dat morgen op de boot mee moet.

Dag 10 – 20 oktober 2014 – Naar de Raleigh Vallen

Het is een lange busrit vanuit Apura naar de plaats Witagron. Met alle bagage achterin de bus maar ook nog een beetje voorin is het krap zitten in de bus. Het uitzicht vanuit de bus is niet bijzonder en na de rit van bijna vier uur met een plaspauze zijn we blij dat we in Witagron zijn, zo ergens voor in de middag. Voordat we ons inschepen in de boot voor de tocht over de rivier, gebruiken we de lunch in een gebouwtje waar ook de toiletten zijn. Het plaatsje Witagron stelt nauwelijks iets voor, het is niet meer dan een overstapplaats van weg naar watervervoer. Het inschepen in de lange boomstamkano met alle proviand voor een paar dagen en de bagage gaat bijzonder inefficiënt en dat komt omdat niemand de leiding neemt. Steeds worden er wat dozen en tassen verplaatst op de aanlegsteiger. Ook de bootsman vertoont geen initiatief om snel te laden en te vertrekken. Uiteindelijk past alles in de boot en kunnen we vertrekken over de rivier naar het zuiden.

Aanvankelijk is het een rustige tocht over de Coppenamerivier, maar wel met een lage waterstand. Ik denk rustig mijn boek te kunnen pakken en wat te kunnen lezen. Dan komen al snel de eerste stroomversnellingen en de ondiepe plaatsen in de rivier. We zien de zandbanken en de grote stenen vlak langs de boot gaan. De cooleman en Harvey zitten voor in de boot en peilen met stokken de hoeveelheid water onder de boot. De motorist achterin schreeuwt bevelen in voor ons onverstaanbaar sranantongo.

Ondanks alle voorzorgen gaat het toch zeker vier keer helemaal fout en komen we vast te zitten op de zandgrond. Om los te komen moeten we allemaal uit de boot en op de aanwijzingen van de bootsman de boot richting het diepere water duwen. Het warme water waar ik tot aan de knieën of tot aan de heupen in sta is best aangenaam. Ik krijg het pas koud als de boot een beetje vaart maakt en door de vaarwind de natte kleding opdroogt. Alleen de korte onweersbui met regen en bliksem is

echt onplezierig. Als we voor de tweede keer weer uit de boot moeten, wordt het zelfs leuk en spannend. Als we uiteindelijk bij het einddoel voor vandaag aankomen, het Funga eiland, is het al een half uurtje donker. Met behulp van zaklampen halen we de bagage en proviand uit de boot en versjouden we alles naar het logementgebouw Tamanua. We worden welkom geheten door Nancy, “de stoere vrouw van Funga eiland”, zoals ze zichzelf introduceert.

Kok Edmund moet na aankomst eerst nog zijn keuken inrichten. Het wordt daarom een zeer laat avondmaal, pas om elf uur 's avond heeft hij het resultaat van zijn kookkunsten gereed.. We hebben hier allemaal een echt bed in de halfopen slaapzaal. De echte liefhebbers van de hangmat hangen hun matje op in de bovenste etage van het drie etages tellende hangmatten gebouw, dat op vijftig meter van onze logement staat.

Dag 11 – 21 oktober 2014 – Verblijf Fungu eiland

Na het ontbijt maken we een kort boottochtje. Het is niet meer dan een oversteek van de Coppenerivier. We gaan een boswandeling door het regenwoud maken richting de Moedervallen. De tocht wordt begeleid door gids Hugo van Stinasu (stichting Natuurbehoud Suriname). Het meest opvallende aan Hugo is dat hij loenst en een heel apart taalgebruik heeft. We krijgen bij de bomen een uitgebreide uitleg over de naam, de houtsoort en de toepassingen van het hout van die boom. Die toepassingen van het kaphout zijn heel breed, het varieert tot bouw materiaal voor boten tot aan de productie van medicijnen. De rondleiding met uitleg eindigt bij de stroomversnellingen van de Moedervallen. We kunnen hier

pauzeren, zittend op de zwarte rotsblokken. Enkele zwemlustigen gaan hun gang in het warme rivierwater tot vlakbij de stroomversnelling. Uit de tas van Harvey komen de zakken met bananenchips en de dozen met kokoskoekjes. De terugtocht gaat langs de zelfde route. Maar omdat het nu sneller gaat is het nodig om goed uit te kijken voor boomstronken, stenen en steile stappen. Vlakbij de aanlegplaats van de boot aan de rivieroever is een lodge in aanbouw. Er wordt verteld dat het gebied eigendom is van president Desi Bouterse en dat die lodge dus ook van hem is. We worden zelfs voorgesteld aan de privé-bootsman van Desi Bouterse. Vlak voor ik in de boot stap voor het korte tochtje terug naar het Fungu eiland, verbaas ik mijn over het surrealistische landschap. Het rimpelloze blauw-groene water met daarin de weerspiegeling van de rond geslepen rotsen ziet er heel bijzonder uit.

Kok Edmund wacht ons op met zijn lunch die weer met liefde en vanuit het hart bereid is. Hij verwent ons met bruinebonensoep, geserveerd met rijst. Deze middag staat er niets speciaals op het programma. Dus we kunnen relaxen of een korte wandeling maken naar de vlakbij gelegen airstrip. Vliegtuigen die landen hoeven we niet te verwachten, maar volgens de vogelspotters onder ons, zouden we ara's moeten kunnen zien rondom de airstrip. Die airstrip die bij de inlandse luchthaven hoort is niet meer dan een kaal gemaakte strook

land. Er groeien ongelijkmatige bruine graspollen. Het is haast niet voor te stellen dat hier een vliegtuig kan landen. Die ara's zien we vandaag niet. Wel zien we in de bomen vlakbij onze lodge

vele apen. Ze zijn klein en hebben gele voeten, het zouden doodshoofdapen moeten zijn volgens de kenners.

De dag besteed ik verdere aan wat lezen, badderen in één van de naar verhouding vele douchehokjes en het wachten op het avondeten. De schemering valt al tegen zeven uur en we horen de brulkickers aan de rivier. Zoals altijd zet ook nu de kok voor het eten de koffiebekers, een kan met heet water en de Mocona koffie klaar. Vanavond staat op het menu: bami met witte kool, kousenband en een iets te zoete satésaus. De gids van Stinasu, Hugo dus, komt er bij zitten en bereidt ons voor op de dagtocht van morgen: de stevige wandeling naar de Voltzberg en de beklimming van die berg. Het belooft een zware tocht te worden die de hele dag gaat duren. Daarom gaan we niet al te laat slapen.

Dag 12 – 22 oktober 2014 – Boswandeling

In verband met de lengte van de wandeling naar de Voltzberg zitten we vandaag al om zeven uur aan het ontbijt. Dit keer gaat er geen kok mee, dus moeten we zelf een lunchpakket klaarmaken. Het is druk bij de tafel met ontbijtspullen. Bijna iedereen maakt een groot pakket en het brood is veel te snel op. Ik kan nog net de laatste pannenkoek pakken voor mijn pakket. Deze dag zal ik het moeten doen met drie kleine sneden brood, een mini-pannenkoek en drie koekjes. De boswandeling begint met een kort boottochtje, want we zitten immers op een eiland. De boottocht eindigt bij één van de watervallen, hier begint de drie en een half uur durende wandeling naar de Voltzberg. Gids Hugo gaat voorop, gewapend met kapmes en Harvey sluit de rij.

Het is een gevarieerd en dichtbegroeid woud met palmen, stekelpalmen, woudreuzen, varens en lianen. Makkelijk is het pad niet, omdat het vele zichtbare en door bladeren onzichtbare hindernissen heeft. Klauterpartijen over omgevallen bomen, een oversteek over een smalle rivier, boomwortels, omhoog staande takken en omlaag hangende takken maken dat je goed moet uitkijken waar je loopt. Een kwartier nadat we vertrokken zijn vraag ik me al af: hoe houd ik dat nog zoveel uur vol? De volledige aandacht heb ik nodig voor het pad en ik heb nauwelijks de gelegenheid om de natuur om mij heen te bewonderen.

Na drie en een half uur komen we aan bij de voet van de Voltzberg, het is eigenlijk een ronde steile en kale berg van graniet met een hoogte van 240 meter. Naar zeggen is de klim steil en zonder schaduw. Voor mensen met hoogtevrees zou vooral de afdaling lastig zijn werd er gezegd. Daarom blijf ik beneden, samen met een paar dames. Ik neem plaats op een steen en pak mijn boek en het lunchpakket. Maar al heel snel keren twee heren terug van de beklimming. Zij vonden de beklimming al te lastig met de grote stappen van een meter. Na een uur

wachten op de schaduwrijke plaats aan de voet keren ook de anderen terug van de afdaling, zij hebben het wel gehaald. Als verrassing hebben de wachtenden beneden een soort van ereboog gemaakt van lege waterflesjes.

De terugweg gaat langs de zelfde route en duurt ook weer precies drie en een half uur. Voor deze dagtocht zijn we weggeweest van acht uur 's morgens tot vijf uur in de middag. Bij terugkomst in de lodge voel ik mij volledig leeg en hongerig. Het is nog maar kort dat we binnen in de halfopen lodge zijn, als er een hevige onweersbui losbarst. Na een douche voel ik me al snel weer beter. Vanuit de keuken komen de berichten dat het eten al gauw op tafel zal komen.

Na het eten praten we nog even met gids Hugo en hij vertelt dat hij deze fysiek inspannende tocht zo'n drie tot vijf keer per week maakt en dat al zeventien jaar achter elkaar. "Het is mijn werk", zegt hij.

's Avonds en 's nacht ervaren we geluidsoverlast van een feestje bij het aangrenzende gebouw. Ik kan nauwelijks slapen en daarom lees ik mijn boek uit. Pas om drie uur 's nachts wordt het rustig bij de burens. Wat dan nog rest is een korte nacht.

Dag 13 – 23 oktober 2014 – Naar het Tonka eiland

Het inladen van de boot voor de terugtocht gaat vreselijk onhandig. De mensen van het kamp gooien eerst alle vuilniszakken in de boot en zien dan dat onze bagage er niet meer in past. Nancy, de beheerster van het kamp gaat breeduit achterin de boot zitten en commandeert alleen, maar verder doet ze niets. Er ontstaat een impasse waarbij niemand meer iets doet, maar er wordt verbaal geweld gebruikt in een taal die wij niet verstaan. Uiteindelijk bemoeit Harvey zich ermee en hij gooit alle vuilniszakken terug op de kant. Na een uur vertraging door het inladen kunnen we om negen uur vertrekken.

De terugvaart verloopt nog slordiger dan het inladen. De motorist en de uitkijk voorop de boot begrijpen elkaar niet goed. Zeker tien keer loopt de boot vast op het zand of op de rotsen. De uitkijk voorop is zeker in opleiding, het lijkt of hij bewust de boot de verkeerde kant op dirigeert. Zeker eenmaal gaat de motorist wel bewust op zijn aanwijzingen in en we lopen direct vast op het zand. Nancy achterin schatert het uit van plezier. Weer gaan we met z'n allen er uit om de boot van de zandbank af te duwen, het water staat niet hoger dan onze kuiten. Door dit alles duurt de vaartocht terug zeker vier uur, nog langer dan de heenreis. Merkwaardig is dat een andere groep en dat waren die lawaaimakers van vannacht, met een andere boot, later zijn vertrokken en toch gelijk met ons aankomen. Die boot heeft er slechts twee uur over gedaan. Het onhandige gedoe met de boot geeft bij ons in de groep veel gemopper. Op de overstapplaats eten we een snelle lunch met een gevulde gele rijst van Edmund, terwijl Harvey de algemene bagage in de zojuist aangekomen bus laadt.

Via een bauxietweg gaan we met de bus naar het oosten, richting Zanderij. De weg zit vol met ribbels overdwers in de weg. Omdat de chauffeur met een flinke snelheid rijdt, rammelt en trilt alles in de bus. De bagage rammelt uit de rekken boven de stoelen. We passeren het dorp Pikin Saron, dat geheel op witte savanne grond is gebouwd. Vlak voor de luchthaven op Zanderij maken we een noodzakelijke stop bij een geldautomaat en dan bij een supermarkt voor lekkere dingen voor onderweg en 's avonds, zoals koekjes, chips en rum.

Via de weg die recentelijk van asfalt is voorzien rijden we naar Afobaka en wel naar dam nummer 10. Daar bij die dam is de afgesproken plaats waar de boot ligt om ons naar het Tonka eiland te brengen. Het is al zeven uur 's avonds en dus al helemaal donker. Achter in de bus staat de grote bagage die uit Paramaribo is meegekomen. Hier vlak voor de overstap in de boot is er gelegenheid om nog wat spullen uit de grote tas te halen. Ik doe dat niet, want ik wil niet hier in het donker en op de stoffige grond met een zaklampje, naast de warme dampende motor van de bus mijn tas half uitpakken. Nee, dan doe ik het nog wel een paar dagen langer met de spullen die ik mijn kleine gele en waterdicht tas bij me draag.

We stappen in deze toch wat grotere en bredere korjaal die klaarligt. De tocht over het weidse Brokopondo meer gaat geheel in het donker en daarom vaart de boot heel langzaam. Soms rakelings passeert de boot de boomstammen die boven het Brokopondomeer uitsteken. Soms op veilige afstand, maar vaker horen en voelen we de boomstammen langs de houten boot schuren. Het geschreeuw in een taal die we niet verstaan van de uitkijk voor op de boot naar de motorist achterin klinkt verontrustend. Het is voor ons niet duidelijk of het de normale aanwijzingen zijn of dat er paniek is. We hoorden het al eerder, men vaart liever niet in het donker want het kan spoken op het meer. We horen onweer en zien bliksemflitsen in de verte. Dat is best mooi, kortstondig zie je dan een woud van bleke boomstammen tegen een zwarte achtergrond om je heen. We schijnen te koersen in de richting van zwakke lichten in de verte. De tocht duurt bijna

een uur en die lichten in de verte worden feller en komen dichterbij. Er lijkt een zucht van verlichting door de boot te gaan zowel bij ons reizigers als bij de bootsmannen als we in het volledig donker op de zandgrond van het eiland aankomen. Het uitladen van de boot verloopt wat chaotisch, het is donker en iedereen is wat gestrest en vermoeid door de lange reis van acht uur 's morgens tot half tien 's avonds. De lodge lijkt op het strand te staan en ziet er leuk uit. Er zijn twee etages en er zijn kleine slaapkamertjes met bedden. In overleg krijg ik een kamer voor mezelf waar twee stapelbeden en een gewoon bed in staan. Ik kies voor het gewone bed, dan loop ik geen kans dat ik het hoofd stoot. Kok Edmund, maar we mogen ook Edje zeggen, kookt op dit late uur nog een stevige soep. Om elf uur gaat het elektrische licht uit en met een zaklamp zoek ik mijn bed op. Net lig ik in mijn bed, als dan door een beweging, plotseling met een harde klap een brede plank uit de 'lattenbodem' uit mijn bed valt. Bezorgd wordt er van uit de andere kamers geïnformeerd of alles goed is. Ik leg de plank weer terug en val direct in slaap na deze lange en avontuurlijke dag met twee spannende boottochten.

Dag 14 – vrijdag 24 oktober 2014 – Tonka eiland

Er zit duidelijk een opbouwende lijn in de plaatsen die we aandoen. Bij het opkomende daglicht zien we dat het een leuke lodge is die gebouwd is op palen aan de rand van het Tonka eiland. Op een bordje staat dat deze lodge 'Zekoe' heet. Het gebouw is van hout en het voelt flexibel aan. Als iemand zich omdraait in bed, dan beweegt het gebouw zachtjes op zijn palen. Het toiletgebouw staat op korte afstand en telt maar liefst drie toiletten en drie douches. Een ongekend luxe, we hebben het met veel minder moeten doen. Voor het ontbijt is het improviseren voor de kok, omdat niet alle bestellingen zijn goedgekeurd. Zo is er geen kaas, dat was zeker te duur. In plaats daarvan heeft Edje een havermoutpap als ontbijt klaarstaan.

Harvey maakt het programma voor vandaag bekend. Ten eerste op deze dag een wandeling met Frits van Troon over het eiland. Deze Frits is de initiatiefnemer voor de bewoning van dit eiland en tevens bomenkenner. Het tijdstip van deze wandeling is moeilijk te plannen door de drukke agenda van meneer van Troon. Ten tweede kunnen we vandaag vissen op piranha's, maar wanneer is ook nog onduidelijk want er is nog geen benzine voor de buitenboordmotor.

Rond het middaguur kunnen we met de rondwandeling met Frits van Troon, die ongeveer zeventig jaar oud is, beginnen. Samen met zijn dochter gaan we een stukje van het eiland verkennen. Eerst gaan we langs de school die hij heeft laten bouwen. Hier vinden we een aantal klaslokalen en het herbarium. Het is zijn grote frustratie dat het gebouw er nu een paar jaar staat, maar nog nauwelijks gebruikt is. Verder deze middag zal hij ons langs een aantal bijzondere bomen leiden in een stukje bos. Medereizigster Jolanda krijgt een exemplaar van het 'bomenboek van heer van Troon' in de hand gedrukt. Bij de genummerde bomen mag zij steeds de bijbehorende passages uit het boek voorlezen. Helaas, of gelukkig, duurt het rondje maar een uur want het eten staat klaar. Frits had nog uren door kunnen gaan, want hij vindt al die planten en bomen zo interessant.

De lunch is dit keer een pasta met een pittige kaassaus en met in de schil gekookte bananen. Verder besteed ik de middag met relaxen, wat lezen en wachten op de boot die rond half vijf verwacht wordt voor een vistocht op het meer. Helaas meldt de bootsman zich om zes uur, maar vaart niet uit "omdat het te laat is geworden". Wij vermoeden dat die bootsman gewoon geen zin heeft om te varen. Er bestaat nog wel de mogelijkheid om vanuit zijn boot te gaan vissen, terwijl die boot dan gewoon bij het eiland ligt. Ik besluit maar niet mee te gaan, rustig te gaan badderen in een van de drie douches en op het avondeten te wachten. Door de vier mensen die wel zijn gaan vissen is er maar één piranha gevangen die ze trots laten zien. Aan de lange tafel op de eerste etage serveert Edmund ondertussen het avondeten en dat is dit keer zuurkoolstampot met gebakken aardappels. 's Avonds na de koffie is er nog een kampvuur op het stenige strand, maar ik ga vroeg naar bed en ik zak nogmaals door de lattenbodem. Maar nu leg ik de bewuste plank er scheef in terug, dat helpt.

Dag 15 – 25 oktober 2014 – Naar Jaw Jaw

Vandaag vertrekken we alweer vanuit het gebouw Zekoe op het Tonka eiland. Het doel voor vandaag is de plaats Jaw Jaw en dat zal voor mij het hoogtepunt van deze reis moeten worden. Bij het inladen van de korjaal staat er een flinke wind en de boot moet met mankracht op het strand gehouden worden om te voorkomen dat de boot op het meer afdrijft. Daardoor laden we met z'n allen extra snel in en zijn we een kwartier eerder onderweg dan gepland. Het is een rustige tocht, terug naar dam 10, het gaat tweemaal zo snel als eergisteren in het donker. Bij aankomst staat de bus al klaar met nieuwe proviand en ook met de grote bagage. Met z'n allen vormen we een ketting en laden zo de spullen vanuit de korjaal de bus in. We gaan rijden naar Atjoni, aan de zuidkant van het Brokopondomeer. Onderweg maken we een tussenstop bij een groot benzinestation met winkels. Hier vinden we ook toiletten en kopen we lekkere dingen voor onderweg. Grappig is een brommer die voor een winkel staat. Op de bagagedrager zit een doos met opschrift 'verse eieren', maar de doos is gevuld met jonge kuikens. Je zou kunnen twijfelen aan de waarheid van de tekst op de doos.

In Atjoni horen we dat de bus helemaal leeg moet, dus ook de grote tassen moeten mee op de kleine en smalle bootjes voor de tocht naar Jaw Jaw. Alleen de hangmatten kunnen nog wel achterblijven in de bus. Het past nooit allemaal in een boot, daarom regelt Harvey er een tweede boot bij. In de ene boot gaan wij, de veertien reizigers en in de ander boot gaat de bagage samen met kok Edmund voor het toezicht. Het wordt een rustige tocht van drie kwartier, zonder stroomversnellingen en zonder dat we uit de boot moeten. Helaas mogen we geen foto's maken van mensen onderweg, dus ook niet van het leven langs de kant of van de passerende boten.

Bij de aankomst in het dorpje Jaw Jaw, gelegen aan de Surinamerivier, lijkt er haast weinig veranderd, vergeleken met ruim tien jaar geleden. Ja, ik zie wel verschillen, zo is er een extra aanlegsteiger, in een gebouw zijn er tweepersoons logeerkamers gemaakt met een eigen toilet en douche. Ook het toiletgebouwtje bij de hutten is nu af, het heeft nu drie toiletten en een douche. Ik kies bewust voor het houten hutje op palen, er is nog de mogelijkheid om een van de nieuwe, stenen, kamers te delen met iemand. Maar ik vind het leuk om in het zelfde huisje als tien jaar geleden te slapen. Wel is nu het mooie rieten dak vervangen door een golfplatendak. Doordat mijn hut wat verder weg ligt van de centrale ruimte, heb ik een bijna alleen gebruik van het hernieuwde toiletgebouwtje. Van de reisbegeleider krijg ik ook een eigen WC-rol.

Rond vijf uur in de namiddag heeft Harvey een korte wandeling naar het naburige dorp afgesproken. Bij de afscheiding van ons resort naar de kern van het dorp Jaw jaw zit de kapitein voor zijn huisje. We vragen officieel toestemming om het dorp in te mogen en geven de kapitein een hand. De zon staat al laag dus we moeten voortmaken, want we willen echt de bouwplaats voor korjalen zien. Tussen de beide dorpjes ligt een droge rivier en heel recent is over die rivierbedding een brug gebouwd. Volgens de datum die in het beton gekrast is, 20-10-2014, is het nog maar vijf dagen geleden gebouwd. Bij de scheepswerf voor korjalen krijgen we uitleg van Harvey. Voor het bouwen van een korjaal wordt er in het bos een geschikte boom gezocht. Die boom wordt naar de bouwplaats verslept en de bast wordt er afgepeld. De boom wordt uitgehold en moet dan in het water van de rivier 'rijpen'. De boot in aanbouw wordt na een zekere tijd uit de rivier gehaald en met balkjes in het midden wordt de holle boomstam in het juiste model gedrukt. Met die drukpunten droogt de boot in de juiste vorm op. Dan wordt het hout in de brand gestoken en aan de binnenzijde laat men het uitbranden. Met schuren wordt het zwarte koolstof verwijderd en dan is de korjaal bijna klaar. We vragen wat zo'n korjaal moet kosten en dat blijkt ongeveer 10000 SRD te zijn. Het is interessant en eigenlijk willen we nog langer blijven, maar Harvey dringt er op aan om terug te lopen en om voor dat het echt donker is in het kamp terug te zijn. Kok Edmund heeft ondertussen het avondeten klaar en het is dit keer gebakken vis met patat en salade. In de avond is er nog een mogelijkheid voor een boottocht om kaaimannen te zien. Maar ik ga niet mee en installeer mij in de hut. Bij het opklimmen van het trapje moet ik goed opletten om niet het hoofd te stoten tegen de dakrand van golfplaten. Ik slaap goed en diep in mijn eigen hut, het is zelfs fris 's nachts.

Bouwplaats voor korjalen

Dag 16 – 26 okt – Jaw Jaw

Al om zeven uur 's morgens bekijk ik de bedrijvigheid op de rivier. Vrouwen lopen met manden wasgoed op het hoofd voor de dagelijkse was in de rivier. Mannen vissen in de rivier voor het dagelijks voedsel. Kinderen spelen in het lage water en bij de stroomversnellingen tussen de rotsen.

De dorpswandeling door Jaw Jaw start bij de kerk. Helaas is er op deze zondag geen dienst in verband met een sterfgeval. Nu is de kerk geel geschilderd, maar van tien jaar geleden herinner ik mij de kleur blauw en toen zat er nog een korte torenspits op. Even achter de kerk staat een huisje waarop een indicatie op de muur aangeeft hoe hoog het water heeft gestaan bij de overstroming in 2006. Zo zien we dat het water zeker een meter hoog in het dorp heeft gestaan. Harvey wijst ons op de pina-hutjes die hier staan. Het zijn traditionele houten huizen met daken van palmladeren. Helaas gaat een dak van palmladeren maar tien jaar mee, daarom hebben modernere huizen een dak van golfplaten dat wel vijftig jaar meegaat. Nadeel van die golfplaten is dat het binnen warmer wordt door de zonnestraling. De huizen van de rijkere bewoners zijn gedeeltelijk van steen gebouwd. De mensen in het dorp willen over het algemeen niet gefotografeerd worden. Ook de rituele offerplaatsen mogen niet op de foto. Even verder zien we een opleidingslokaal voor huisvrouwen, hier worden de bewoonsters onderwezen in koken, naaien en de landbouw. Er is geen dorpswandeling die niet langs de school gaat en we kijken door de ramen van de bibliotheek. Ik zie Nederlandse boeken staan en onder andere een kookboek. Dan langs het medisch centrum dat op deze zondag ook gesloten is. Volgens de uitleg van Harvey werken er geen echte artsen, maar wel goed opgeleide verpleegkundigen. Leuk is de tandartsstoel die buiten staat. Zou die zo gebruikt worden of zou het een afgedankte stoel zijn? Als we langs de huisjes van de

dorpsbewoners lopen zien we wietplantjes in de tuin staan. Hier in de dorpen kan dat blijkbaar, in de stad Paramaribo kan dat echt niet. Een man ligt relaxend in de tuin, niet op een comfortabele ligstoel, maar op een ziekenhuisbed zonder matras. Het dorp heeft een bar, of is het een café, waar een rasta-figuur achter de toog staat. De barman heeft wel Parbo bier en rum, maar geen koffie. Aan het einde van de rondwandeling komen we terug bij de rivier, waar we een mooi uitzicht over de rivier hebben. Uit een iets andere hoek dan bij de bankjes bij onze eetzaal, is het een mooi schouwspel van de spelende kinderen op rotsblokken in de rivier. Het gebrom kondigt aan dat er weer een korjaal aankomt die voorzichtig manoeuvrerend rondom de rotsblokken vaart.

Na de lunch kunnen we twee uur relaxen door het leven op de rivier te observeren. Vanaf vier uur 's middags staat er een kort boottochtje naar de Ferulasi Sula gepland. De bootman Etho neemt ook zijn kinderen mee. We zien drie jongetjes en een meisje, of zijn het vriendjes? Die Sula is een stroomversnelling waarbij door de huidige waterstand er geen boot doorheen kan komen. Hier kunnen wij in badkleding dobberen in snelstromend ondiep water. Ik moet mij vasthouden aan stenen en begroeiing anders neemt de stroom mij mee. Zittend op een steen droog ik op van deze ervaring. Na een uurtje "chillen", zoals Harvey het noemt nemen we de boot terug naar het resort Djamaica. Na een verfrissende douche met koud water wacht kok Edmund met het eten.

Toen we deze morgen langs het dorpscafé liepen, vroegen we nog tot hoe laat de bar open zou zijn. "Tot elf uur vanavond", was het antwoord van de rastaman. "Nou zet dan het bier maar koud" zeiden we nog. Aan het einde van de middag is het café gesloten, tenminste we zien er niemand. Tussen vijf en zes uur is het bad-uur voor de vrouwen en tussen zes en zeven uur gaan de mannen baden in de rivier. Het wassen en baden gebeurt strikt gescheiden. Het plan was om na het eten naar het café te gaan. Maar het blijkt dat ons groepje van twaalf niet welkom is. Er zitten in het halfopen café zo'n tien mannen op bankjes naar de tv te kijken. Er is een film gaande, blijkbaar een spannende film, want niemand zegt iets. De tafels zijn leeg, geen flessen en geen glazen. Door ons gepraat kunnen ze de Engelstalige film niet meer zo goed horen en ze zetten de tv harder. De barman ligt, of beter hangt, op een bankje en doet geen enkele moeite om twaalf klanten aan een bankje, stoel of consumptie te helpen. Als we vragen of hij Parbo koud heeft, dan schudt hij 'nee'. We voelen ons niet welkom en gaan terug naar onze eigen eetzaal aan de rivier. Een paar van ons zoeken dan maar hun bed op. Met de zes overgeblevenen wordt het dan toch nog gezellig. Met behulp van kok Edmund halen we de rum en de cola uit de koelbox. Het voorval van net geeft aan dat men blijkbaar geen enkele ondernemersgeest heeft en niet bereid is om de toeristen tegemoet te komen. Er blijkt in het kamp Djamaica maar één groep toeristen per maand te komen. De houding van de barman is vreemd, want het is de broer van bootman Etho die ook beheerder van het kamp is.

Dag 17 – 27 oktober – Jaw Jaw

Het is maandagmorgen en om iets voor half acht zie ik de schoolkinderen naar school lopen. Ze lopen dwars door ons kamp in hun groen-wit geblokt hemd, een donkerblauwe broek en met een rugzakje voor de schoolboeken. Voor ons staat er vandaag van negen tot twaalf uur een boswandeling op het programma.

Het kledingadvies voor de wandeling luidt: lange mouwen en lange broek en dat blijkt ook nodig want we gaan door dichtbegroeide jungle. Eerst gaat de route langs kostgrondjes, met voorop een gids uit het dorp, want er kunnen 'traps' staan om wild te vangen. De kostgrondjes zien er kaal en afgebrand uit, dat hoort zo. Harvey hakt een groot palmblad met stekels af. Dan laat de dorps-gids zien hoe hij met een manchette de gevaarlijke stekels er af haalt. Zittend op de grond demonstreert hij hoe je van het 2 meter lange blad een vlechtwerk maakt dat kan dienen als privacy afscheiding. Als we voorbij het laatste en het diepst in het bos gelegen kostgrondje komen, is de manchette echt nodig om het overwoekerde pad begaanbaar te maken. We kruipen over omgevallen bomen van een meter breed en we bukken voor laaghangende takken. Dan moeten we een kreek met ondiep water passeren. Er ligt een halfronde balk overheen. Harvey kapt en snijdt twee stokken waarmee we kunnen balanceren tijdens de oversteek van de kreek via de gladde balk. Iedereen komt dankzij de hulpmiddelen droog over. Hierna wordt het woud minder dicht. Het valt op dat de vegetatie steeds wisselend is, van droog naar moerassig. Dit is het secundaire bos waarbij de boomwortels vooral in de breedte groeien. Na bijna drie uur zwoegen door de jungle komen we warm en bezweet terug in het kamp.

Wachtend op de lunch zit ik in de schaduw op de blauwe bankjes onder de bomen aan de rivieroever. Ik kijk uit op het wisselende tafereel met rotsen en stroomversnellingen. Door de veranderende lichtval door het wolkendek ziet het er steeds weer anders uit. Kinderen spelen met plastic flesjes en met andere attributen in het ondiepe water. Vrouwen passeren statig met een wasmand op het hoofd of met een bak met vuile of schone vaat. Behoedzaam stappen en balanceren ze over de platte rotsen en stenen. Hun ballast dragen ze schijnbaar moeiteloos op het hoofd. Even later ligt het wasgoed te drogen in de zon op de warme stenen. Een korjaal met vracht passeert voorzichtig en met omzichtige bochten de stroomversnelling met zijn verradelijke ondieptes. Weer in het brede, vlakke water op de rechte stukken in de rivier geeft de motorist opnieuw vol gas.

De lunch van Kok Edmund is vandaag wel heel uitgebreid. Het is zoals hij zegt weer gekookt vanuit zijn hart en bij iedere schaal geeft hij een uitgebreide toelichting, bijvoorbeeld voor welke lichaamsorganen het goed is. Hij heeft op tafel staan: gebakken vis, stukjes gemarineerd varkensvlees, bakeljouw, pindasaus, gekookte gewone aardappels, zoete aardappels, nog een aardgroente, kousenband en witte kool.

's Middags is er een boottocht naar de dorpen Ladoani en Nieuw Aurora. Vanwege de lage waterstand maakt de korjaal een tussenstop op een eilandje in de Surinamerivier. We leggen aan en wij lopen dwars over het compacte eiland met een resort, terwijl de boot om het eiland heen vaart. Die boot is nu bijna leeg en heeft minder diepgang waardoor hij nu wel door het lage water heen kan komen. Aan de andere kant van het eiland blijkt er iets met de schroef te zijn, waardoor de boot nauwelijks meer vooruit komt. Onze boot krijgt hulp van een andere korjaal die parallel aan onze boot komt en ons duwt. Zo komen we sneller bij het dorp Laduani. We leggen aan bij de medische post in het dorp. Het gebouw van de medische post is pas vernieuwd en alles ziet er goed en vooral nieuw uit. We ruiken de verse verf nog. Het gebouw is aanmerkelijk groter dan wat er in het jaar 2004 stond. Er achter ligt de airstrip, maar ik herken het bijna niet meer van toen uit het jaar 2004, toen ik hier met een klein vliegtuigje ben opgestegen. Het gebouwtje van de luchthaven lijkt nu nog kleiner dan in mijn herinnering.

Het eerste dorp van de twee aaneengeschakelde dorpjes is het traditionele Ladoani, met zijn karakteristieke kleine houten huisjes met puntdak en houtsnijwerk op de voorgevel. Alleen de eigenaar kent de betekenis van de in het hout uitgesneden figuren. Helaas geldt hier een strikt fotografieverbod. Ik herken de huisjes van toen ik er in het jaar 2004 was, toen mocht ik wel foto's maken.

Aangrenzend ligt het Christelijke dorp Nieuw Aurora. Hier mogen alleen foto's gemaakt worden met mondelinge toestemming en na betaling van een fooi. We bezoeken een vrouwtje dat cassave verwerkt. Als een van de weinigen draagt ze een bril. Zij wil tegen betaling uit de fooienpot wel op de foto. Verderop herken ik het huis van de ex van de toenmalige reisbegeleider Kenneth Lazo. Eigenlijk zoek ik ook naar de plek in dit dorp waar ik de voorpaginafoto van het 2004 verhaal heb gemaakt. Hoewel ik het niet vind, vermoed ik wel dat het hier was. Misschien is de reclameschildering die ik toen als achtergrond had inmiddels verdwenen. Een eindje verder mogen we zomaar een foto maken van een bakkerij. De foto van het houten gebouw mag, maar de vrouw die binnen het deeg staat te rollen wil niet op de foto. Ze heeft haar haar nog niet gedaan zegt ze. Dan willen we een foto maken van de school, maar dat mag alleen na betaling. Om de hoek staan twee vrouwen gebukt oranje, wortelvormige knollen uit de grond te graven. Die knollen worden gebruikt om onder andere rijst geel te kleuren, dus zo iets van kerrie voor de Moksi Allesie.

Het rondje door de twee dorpen gaat eigenlijk te snel. Een uurtje is te kort en er is veel te zien en daarmee bedoel ik dat het interessant is om te zien hoe de mensen hier wonen en werken. Jammer is dat men hier zo fotoschuw is.

Het instappen in de korjaal, nu voor de terugtocht, is steeds weer een hele ceremonie. De bootsman of Harvey laat ons één voor één instappen en altijd in de volgorde van gewicht. Weer moet ik achterin zitten omdat ik het minst weeg van alle andere reisgenoten. Vervelend vind ik het dat je dan altijd zo dicht bij het lawaai van de motor zit.

Het diner van vanavond van Kok Edmund is dit keer bami met kousenband en kip. Dit is helaas dan ook de laatste keer dat hij voor ons kookt op deze reis. Daarom krijgt hij nu zijn fooi en een toespraakje van Dick. In zijn speech noemt Dick hem geen kok, maar een 'chef'. Nogmaals antwoordt Edmund dat hij kookt met zijn hart. Als de groep plezier heeft, dan heeft hij nog meer plezier in het koken en dat kan je dan ook proeven.

Na het avondeten staat er een culturele dans op het programma. Enkele dames uit het dorp hebben hun mooiste kleding uitgezocht en willen hun traditionele dansen laten zien, begeleid met

zang en handgeklap. Hun beloning zal een gift uit de foienpot zijn en ieder een flesje cola. Door de eettafel en de banken aan de kant te zetten maken we ruimte. We worden uitdrukkelijk uitgenodigd om mee te dansen. Een paar reizigers hebben zich strategisch achter de balustrade opgesteld, omdat 'ze foto's moeten maken'. Uiteindelijk ontkomen ook die fotografen niet aan de dames die je de dansvloer op trekken. Ik vind het leuk om weer mee te maken, maar het haalt het niet bij het complete feest dat ik tien jaar geleden op deze zelfde plek mocht meemaken, maar toen was er ook een muziekbond bij.

Na het culturele evenement gaan we nogmaals proberen of het café, net buiten het resort, ons kan ontvangen. Harvey gaat het eerst vragen. Als hij terugkeert zegt hij dat we van harte welkom zijn in het café. We wandelen er weer heen en nu zitten er een stuk of tien dorpsbewoners naar een voetbalwedstrijd te kijken op een kleine tv met een ontzettend slecht beeld. De rastaman duikt verveeld achter zijn bar. Hij heeft alleen Parbo in halve liters en rum, sterke witte rum van 95%. Jan, Angela en Aris nemen een rum gemixt met cola. Samen met Irma deel ik de fles Parbo bier. Totaal betalen we met z'n allen slechts 25 SRD. De mannetjes op de bankjes schuiven op, zodat we ook kunnen zitten. Gezamenlijk kijken we naar de wedstrijd Barcelona – Reaal Madrid. Angela vraagt aan de 'local' naast haar of hij wel Portugees verstaat. Ze krijgt nauwelijks antwoord en opeens is de man verdwenen. Nog voor de wedstrijd is afgelopen gaat zowat iedereen weg. Alleen met de barman zien Jan, Angela, Aris en ik het eindsignaal. Het is bijna elf uur en dus zal zo meteen de generator uitgaan. Ik besluit om voor het zover is, al terug naar mijn hut te wandelen. Maar voor ik bij mijn hut ben, zie ik de paar lampjes in het kamp al uitgaan en hoor ik het gebrom van het diesellaggregaat verstommen. Gelukkig heb ik mijn zaklamp bij me.

Dag 18 – 28 oktober – Van Jaw Jaw naar de Brownsberg

Dit was de laatste nacht die ik mijn hut doorbracht. In verband met de lange reisdag ontbijten we al om zeven uur. Bij het opstaan zie ik de laaghangende mist boven de rivier. Het is voor het eerst dat ik dit zie, het is 's morgens dan ook aangenaam koel.

Even na acht uur varen we met twee boten richting Atjoni. De tocht lijkt maar kort te duren. Rond negen uur 's morgens is het nog rustig bij de aanlegplaats in Atjoni. Dit was ook ons laatste boottripje en we leggen voor de laatste keer de zwemvesten terug op een stapel. De bus die al voor ons klaar stond, koerst nu richting de Brownsberg. Het laatste stuk omhoog over de larietweg is zwoegen voor de bus en voor de chauffeur. De berg is 500 meter hoog en tijdens de klim kunnen er eigenlijk geen andere voertuigen passeren.

Op het plateau boven op de berg wijst Harvey ons eerst op het uitzicht over het Brokopondo stuwmeer. Als ik achter me kijk, dan herken ik het logeergebouw van tien geleden. Het plan is om met z'n allen te gaan wandelen naar de Irene waterval. Volgens de boeken is het anderhalf uur en anderhalf uur terug. Als het eenmaal zover is heeft niemand nog zin, behalve Eddy en ik. Daarom gaan we samen met Harvey op pad. De anderen doen een korte rondwandeling of blijven op het uitzichtpunt. Met z'n drieën gaan Eddy, Harvey en ik op weg naar de Ireneval. Het is in het begin een redelijk breed pad, maar wel met versperringen als boomwortels, stronken en omgevallen bomen. Eddy is vooral geïnteresseerd in de Bolletrieboom, met druipend wit sap langs de bast. We vinden er een paar en Eddy zet ze allemaal op de foto. Zelf heb ik besloten om geen foto's te maken in verband met geheugengebrek (wat betreft XD-cards). De trap vlak bij de val die ik mij

herinner is er niet meer. Weggespoeld volgens Harvey. Ook de open plek, vlak voor de waterval ligt nu vol met omgewaaide bomen en takken. Omdat het nu de droge tijd is en er minder water is, oogt de waterval ook minder indrukwekkend als tien jaar geleden. De heenweg hebben we precies in de geplande tijd van anderhalf uur gedaan. We pauzeren maar kort beneden bij de waterval. Er valt weinig water, maar toch voldoende om het als een waterval te beschouwen. De terugtocht gaat sneller, nu in een uur, omdat stevig doorklimmen makkelijker gaat dan voorzichtig afdalen en ook omdat er nu geen uitleg van Harvey is.

Bij de terugkeer op het plateau staat er in het restaurant een lunchbox klaar met bami, nasi, kousenband, tomaat en kip met bot. Het wordt tijd om terug te rijden naar Paramaribo.

De terugrit naar Paramaribo heeft nog een paar stops. De eerste is bij de Afobaka stuwdam. We leren hier dat die dam 2km lang is en 54 meter breed. Helaas staat de zon net verkeerd voor een goede foto. Onderweg wijst Harvey ons op de bauxiet en aluinfabrieken. Eigenlijk vind ik het niet interessant, het ziet er erg industrieel uit. Hier in de buurt zouden we gaan pauzeren om wat te drinken bij een restaurantje, maar het blijkt gesloten. Nu we toch uit de bus zijn maken we er een sanitaire stop van. Vanaf hier wordt het flink drukker op de weg, als we vlak bij Paramaribo komen. Ik ervaar het als een cultuurschock, zo van het rustige Jaw Jaw in een dag naar het drukke Paramaribo. Na een grondige douche, na ruim twee weken in de jungle, eet ik die avond bij Ji-Ji, een restaurant aan de rivier. Wel wat duurder maar met mooi uitzicht.

Dag 19 – 29 oktober – Vrije dag

Dit is een vrije dag volgens het programma van Sawadee. Voor de liefhebbers is het mogelijk om met een boottocht mee te gaan om naar dolfijnen te kijken. Ik heb daar geen belangstelling voor en bovendien heb ik vanmiddag nog een afspraak met mijn toekomstige werkgever. In de ochtend loop ik een rondje door het centrum van Paramaribo en heel toevallig kom ik daar mijn toekomstige baas tegen. Bij die gelegenheid verzetten we de afspraak van 13 naar 15 uur. Mijn baas wil mij graag met de auto ergens heenbrengen. Maar ik heb geen doel, ik wil gewoon wat rondlopen. Na het maken van foto's kom ik uit bij de koffiebar Rituals onder het Krasnapolsky hotel. Hier bestel ik koffie en een broodje. Na een opfris-stop in het hotel neem ik een taxi naar de wijk Flora, naar Sky Radio. Het valt mij op dat iedere taxichauffeur een andere route rijdt, De route is niet moeilijk maar deze chauffeur neemt zoveel mogelijk bochten en zijstraten. Bij Sky krijg ik het concept van een contract te zien en op papier krijg ik een werkgeversverklaring mee die ik nodig heb voor de aanvraag van de verblijfsvergunning.

In het hotel is 's avonds om half acht een laatste samenkomst gepland om afscheid te nemen van de reisbegeleider Harvey. Er wordt zoals gebruikelijk een enveloppe met inhoud overhandigd en er volgt een korte speech. Opvallend vind ik dat er geen afsluitende gezamenlijke maaltijd afgesproken wordt. Daarom ga ik deze laatste avond dan maar alleen eten in de stad en weer bij restaurant Ji-Ji aan de Surinamerivier.

Dag 20 – 30 oktober – Terugreis

Omdat ons vliegtuig, de KL714, pas in de avond vertrekt is er deze dag nog tijd over voor een laatste bezoek aan Paramaribo. Voor mij staat er een afspraak bij Sky Radio op het programma, al om negen uur 's morgens. Ze hebben alvast een klusje voor me. Of ik even wil kijken naar de reportagezender die in de achterbak van een auto ingebouwd is. Het ding heeft de laatste tijd een temperatuurprobleem. Binnen in het gebouw met airco werkt die zender, maar buiten in de tropische zon, of in de schaduw, stopt het apparaat er in een paar minuten mee. Dat kan ik zo snel ook niet op te lossen. Ik beloof in Nederland contact op te nemen met de fabrikant en advies te vragen.

Van de directeur krijg ik een lift terug naar de stad en hij zet me af bij de souvenirwinkel Readytex. Hier koop ik nog wat presentjes voor de kennissen in Nederland.

Nog even douchen en dan in het hotel wachten tot het drie uur wordt en de bus ons naar het vliegveld van Zanderij zal brengen.